

„Увела ружа“

Приповетку „Увела ружа“ написао је Борисав Станковић. Заплет у њој је условљен социјалним разликама заљубљених. У оваквим приповеткама посебно се види Станковићева умешност да драму личности пренесе унутра, да је постави у жариште душе. Станковић своје главне ликове поставља у типичну позицију љубавника који се свесно одбијају, а подсвесно им душе лете једна другој.

Сама фабула приповетке врло је једноставана и неразвијена. Главни јунак и његова баба, коју назива старемајком, живе у суседству и пријатељству са девојком Станом и њеном мајком Маријом. Његова старемајка једини смисао свог живота види управо у свом унуку. Она се нада да ће он повратити изгубљену породичну моћ и славу његових предака. У међувремену, између Које и Стане развија се искрена младалачка љубав. Ипак, од самог почетка он зна да би њихова љубав представљала велику препреку његовом школовању, а самим тим и истакнутом месту у друштву...

Књижевна врста: приповетка

Време радње: почетак 20. века

Место радње: Врање

Тема: Неостварена љубав због социјалних разлика заљубљених.

Одломак

...Опет сам те сневао! Како жалим што сан оде, те и ти с њиме! Како бих волео да то не беше само сан, сан и ништа више. Али хвала и сну. Слађе је сневати неголи збиљу гледати и гушити се од наврелих осећаја, успомена, и тешка, хладна, самотна живота... Да, слађи је сан, сан детињства и младости... Хајде да сневамо: Били смо комшије. Твоја мајка само тебе, моја мајка само мене имађаху. Мајка је моја желела да ја постанем оно што мој отац не беше: да повратим изгубљено имање, уздигнем и још лепшим сјајем обасјам већ помрачено име наше. Ја сам само то знао да ти ниси за мене, да си много доле, ниско, ниско! И да је чак то доста од нас што ти допуштамо да си код нас, те да нас служиш, да ми као рођену брату угађаш и да, гледајући ме, смешиш се благо и трудиш да погодиш сваку моју жељу, сматрајући се срећном ако ми је испуниш. За тебе бејаш Бог, идол и најсветије биће. Да, били смо деца. Али не! Само си ти била дете, а не и ја. Ја сам био већ зрео. Но ти беше право дете. Никад нећу заборавити она наша миловања којима си се ти подавала безазлено. Ето, тако је то било! Знао сам ја да нећу наћи верније, истрајније и ропскије љубави од твоје: знао сам да би ме неговала и чувала као очињи вид... Знао сам ја све то, па ипак... Да, ниси и ти била богата, из знане куће, и ниси била виша од мене. Пече ме! Боли! Али и ја нисам свему томе био крив. Јер, колико пута, уморен и обузет сумњом да мозда нећу оно бити чему тежим, колико пута, кажем ти, одрекао бих се свега. И да онда, уз тебе, љубљен, проспавам свој сан. Ниси се удала. Сви су знали зашто нећеш, и више ти се светили него што су те сажаљевали. И ја сам знао, али сам ћутао. Нисам знао шта да радим. Нисам хтео да те дам другоме, да ту твоју лепоту, милину, љубав и срећу има. Било ми је тешко и мучно при помисли да ће те други грлити и љубити; да ће други пити љубави из тебе, тог чистог, јос непротеклог извора... А овамо? Да није било те твоје следе преданости, поверења и љубави, ја бих знао шта да радим. Али ти? Нисам те сматрао за вишу но остале, али ипак си била нешто друго, нешто сто ме је

спречавало да поступим као са осталима. Борио сам се, мучио, ломио, и топио гледајући те тако лепу, красну и развијену, тек процвату... Волим те, волим...волим!... – И све те више стисках, грљах, љубљах... И, пригрљену, потпуно припијену уза се, држах те; осећах ти лаку трзавицу и топлоту тела... Ах! И, место радости, среће, страсти, мене луда и бедна, обузе бескрајна, велика, тешка туга... Сузе ми навреше. – Да ли ће икада бити душе која ће ме овако волети? И ти – не дани, већ ноћи! Ја не могу више. Плачем. Узалуд су сузе, узалуд је све! Прошло је, и оде! Не поврати се! Шта могу сад ја, до само сузе?!... И одоше. Моја мајка високо, лако, поносито, а твоја згрчено и заносећи се. Не знам шта је било и чиме су те нагнали да пристанеш, само на материном оку спазих још неосушену велику сузу, кад се врати и рече: – Свршено је!

Ја? Испрва као да се ослободих, дахнух што сам те скинуо с врата, али ме после ухвати страх. Бојао сам се. Поражен својим кукавичлуком, дрхтао сам као прут. Дахире, ћеманета, зајецаше, уздигоше се и почеше пиштати по обасјаним и мирним висинама. Ох, а у њима ко да беше неке демонске, страшне насладе и задовољства; осветне и злураде, тајанствене среће сто ми те отеше, узеше од мене. Као да те ти гласови понеше са собом горе, у висине, крештећи и пиштећи... светећи се мени, који се час радовах што се отресох тебе, час опет дрхтах и плаках силно, јако, кријући се да ме ко не спази и види!...

Додатни материјал за полазнике

Линк: <https://www.youtube.com/watch?v=18GV7IomXCM>